
Den siste friske

LEDER

ARE BREAN

are.brean@tidsskriftet.no

Are Brean er sjefredaktør i Tidsskriftet. Han er ph.d. og spesialist i nevrologi.

Det er en voldsom økning av ADHD-diagnoser hos barn og unge. Vi må passe oss så ikke en spådom fra 1994 går i oppfyllelse.

Andelen norske tenåringsjenter med en ADHD-diagnose er tredoblet i perioden fra 2010 til 2022, og blant yngre gutter har andelen nesten doblet seg (1). I 2024 brukte 5,79 % av gutter mellom 13 og 17 år og 4,35 % av jenter mellom 18 og 29 år medikamenter mot ADHD (1). Aldri før har så mange barn og unge i Norge fått en medisinsk diagnose, og aldri før har så mange brukt legeforkrevet medisin daglig.

Utviklingen er ikke særnorsk. I USA har 11,4 % av alle barn fått en ADHD-diagnose, og blant 17 år gamle amerikanske gutter kan andelen være så høy som 22 % (2).

Medisinens iboende ekspansjonisme er ikke ny. Den biomedisinske modellen har en tendens til å dominere når menneskelige vansker skal forklares og forstås. Allerede i 1994 postulerte den amerikanske legen Clifton K. Meador at i 1998 ville verden bare ha ett eneste friskt menneske igjen, fordi alle andre hadde fått en medisinsk diagnose (3).

Årsakene til den voldsomme økningen i ADHD-diagnoser debatteres friskt (4, 5). De fleste kan enes om at det ikke finnes én spesifikk årsak, og at ADHD er multifaktorielt, der både gener, miljø og sosiale forhold spiller en rolle. En del av faktorene som har blitt pekt på, er disse: Bredere diagnostiske kriterier enn tidligere har økt andelen som oppfyller dem (5). Endringer i skolesystemet, med tidligere skolestart og høyere krav til egenstyring, kan også bidra. Senere skolestart ser ut til å være assosiert med lavere risiko for å få ADHD-diagnose (6). En norsk studie fra 2017 viste at gutter og jenter født sent på året hadde henholdsvis omtrent 1,4 og 1,8 ganger høyere sannsynlighet for å få ADHD-medisin enn de som var født tidlig (7).

«Det er en samfunnsmessig trend mot å attribuere diagnoser til det som før ble betraktet som normal menneskelig varians»

Medieinteressen for ADHD har også økt. Globalt var det i 2025 mer enn tre ganger så mange presseoppslag om ADHD i årets første fem måneder som i året før (4). I Norge fyrer tabloidpressen gladelig oppunder med ukritiske oppslag om egentester for ADHD («Prøv den nå!») (8). Dertil er det en samfunnsmessig trend mot å attribuere diagnoser til det som før ble betraktet som normal menneskelig varians (5). Diagnoser spiller også en viktig strukturell rolle i samfunnet. De åpner dører og utløser rettigheter som de «diagnoseløse» ikke har tilgang til. Det øker det diagnostiske presset.

Enkelte fremholder også at sosiale medier bidrar til at unge mennesker i økende grad iklær normale emosjonelle reaksjoner et diagnostisk språk. En internasjonal studie har vist at nesten 70 % av det som presenteres som ADHD-symptomer i populære TikTok-videoer under emneknaggen #ADHD, i realiteten er helt normale hverdagserfaringer (2).

Nesten halvparten av barn som henvises til barne- og ungdomspsykiatrien i Norge, utredes nå for ADHD (9). Ikke bare opptar det kapasitet som kunne vært brukt til barn med andre diagnoser, men det åpner også opp et marked for kommersielle aktører. Omfanget eller kvaliteten av dette markedet i Norge finnes det ingen oversikt over. I Sverige var et nylig offentlig tilsyn av private nevropsykiatriske tilbud til barn knusende i sin dom: «Tillsynen visar även att behandlingen vid adhd i flera fall består

av att adhd-läkemedel sätts in som första eller enda insats, i strid med nationella riktlinjer. Det finns även brister i anamnes, somatisk undersökning och uppföljning vid behandling med adhd-läkemedel, vilket innebär risker för barnens hälsa» (10).

«Nesten halvparten av barn som henvises til barne- og ungdomspsykiatrien i Norge, utredes nå for ADHD»

På oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet har Helsedirektoratet nå utarbeidet en rapport om ADHD, som ventes offentliggjort snarlig. Helsedirektøren har allerede uttalt at hun ser med uro på at så mange barn og unge får diagnosen ADHD, og at bruken av medisiner fortsetter å øke (11). I rapporten foreslås det flere tiltak, blant annet en revisjon av retningslinjen for ADHD, at et større ansvar legges til kommunene før henvisning til spesialisthelsetjenesten, og at det trengs mer kunnskap om kvalitet og omfang av det private markedet for ADHD-utredning (11).

Det er ingen tvil om at ADHD kan gi store plager og funksjonsvansker, som kan bedres betydelig med god behandling. Det gjør det desto viktigere å avgrense diagnosen riktig. Hvor stor den «reelle» ADHD-populasjonen er, vet vi ikke. Men ingen er tjent med at de siste årenes eksplosive utvikling i antallet diagnoser fortsetter. Helsedirektoratets forslag bør være svært velkomne. I tillegg er det ingen dristig spådom at en viss andel av de som i dag får diagnosen, vil ha nytte av en revurdering om noen år. For ingen er tjent med at Meadors spådom fra 1994 går i oppfyllelse.

LITTERATUR

1. FHI. Folkehelse rapportens temautgave 2025: Barn og unges psykiske helse. <https://www.fhi.no/he/fr/barn-og-unges-psykiske-helse/> Lest 9.4.2026.
2. Groenman AP, Copp T, McCaffery K et al. Is young people's mental health worse than in the past? BMJ 2026; 393: s410. [PubMed][CrossRef]
3. Meador CK. The last well person. N Engl J Med 1994; 330: 440–1. [PubMed][CrossRef]
4. Mahase E. ADHD: Is prevalence increasing? BMJ 2025; 389: r1218. [PubMed][CrossRef]
5. Eccles J, Weir E, Santhouse A et al. Autism and ADHD: does the global rise in diagnosed neurodivergence reflect increased awareness of undiagnosed cases? BMJ 2026; 392: r2648. [PubMed][CrossRef]
6. Beck KC. The later the better? A novel approach to estimating the effect of school starting age on ADHD and academic skills. Eur Sociol Rev 2025; 41: 675–88. [CrossRef]
7. Karlstad Ø, Furu K, Stoltenberg C et al. ADHD treatment and diagnosis in relation to children's birth month: Nationwide cohort study from Norway. Scand J Public Health 2017; 45: 343–9. [PubMed][CrossRef]
8. Bergquist T. ADHD-test: Prøv den nå! Dagbladet 22.2.2026. <https://www.dagbladet.no/tema/adhd-test-prov-den-na/84246682> Lest 8.4.2026.

9. Ytre-Eide M, Elster K, Larsen KN et al. Helsedirektoratet vil gi kommunene et større ansvar i ADHD-utredning. NRK 23.3.2026. <https://www.nrk.no/norge/vil-gi-kommunene-storre-ansvar-i-adhd-behandlingen-1.17819852> Lest 8.4.2026.
10. Inspektionen för vård och omsorg. Tillsyn av privat finansierad neuropsykiatrisk vård. Slutredovisning av regeringsuppdrag (S2025/00257). https://www.ivo.se/globalassets/dokument/publikationer/rapporter/rapporter-2026/tillsyn-av-privat-finansierad-neuropsykiatrisk-var-d.pdf?fbclid=IwVERDUAP4_xdleHRuA2FlbQIxMQBzcnRjBmFwcF9pZAo2NjI4NTY4Mzc5AAEe78kI8L_rWXfJQD9aHehiM5Zj2x3xLQSYBMtLiWVKJH-UgrZlhp0qbpAtq3E_aem_SNd2VQINZveWCLwPfdWtQ Lest 8.4.2026.
11. Helsedirektoratet. Ny rapport: Helsedirektoratet skal revidere ADHD-retningslinjen. <https://www.helsedirektoratet.no/nyheter/ny-rapport-helsedirektoratet-skal-revidere-adhdretningslinjen> Lest 8.4.2026.
-

Publisert: 14. april 2026. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.26.0258

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 19. august 2026.